

ETT LIVSLÅNGT ÄVENTYR MOT DET OKÄNDA

Museerna och den nya läroplanen

A Lifelong Adventure Towards the Unknown. Museums and the New Curriculum

Several new studies suggest that it is good for one's health to visit museums and enjoy culture. Today, museums have an important role as social, available forums and multifaceted educational environments. In this article, pedagogue Hannele Tenhovuori from Borgå Museum discusses the contemporary development of culture education in Finland.

When schools and museums have co-operated, both the substance of the education and the teaching methods have in recent years gained increasing attention. In 2014, The Finnish National Agency for Education drafted the base for a new curriculum for elementary education. In the new curriculum, holistic tuition plays an important part. Fundamentally this implies that the schools' cultural activities include collaboration with local professionals within the cultural industries.

Nyckelord: läroplan, kulturfostran, kulturorientering

MUSEET – ETT UTRYMME FÖR ALLA

Flera nya undersökningar konstaterar att det är bra för hälsan att besöka museer och njuta av kultur. Man lever längre, mår bättre både fysiskt och psykiskt samt känner sig lyckligare. Man kan konstatera att museerna och de andra kulturinstitutionerna erbjuder en mycket behövlig hjälp för den nutida, stressade människan. Museerna har mycket att erbjuda, bland annat fina utställningar med mångsidiga upplevelser och enorma databaser med bilder och kartor på nätet. Och det handlar inte bara om forna tider; museerna lever i dialog med sin omgivning och fokuserar sig också på det som är relevant och intressant i vår egen tid.

Museerna har en viktig uppgift i att hjälpa oss att hitta våra rötter men också i att berätta om bakgrunder till händelserna runt omkring oss. Samtidigt ställer omgivningen stora krav på museerna: enligt museilagen skall de upprätthålla och bevara kulturarvet för kommande generationer, främja tillgången till information genom att forska, undervisa och sprida information samt bedriva mångsidig utställnings- och publikationsverksamhet. Utöver det här har museerna även en viktig roll som sociala, tillgängliga forum och mångsidiga undervisningsmiljöer.¹

Kraven är många men mycket har även gjorts. Museipersonalen runtom i Norden strävar till att skapa mångsidiga upplevelser men också nätverk och samarbete med andra aktörer. I samarbetet mellan skolor och museer har man under de senaste åren i allt större utsträckning uppmärksammat såväl substansen i undervisningen som arbetsmetoderna. En guidad rundvandring i en utställning har blivit en klassiker men vid sidan om dessa ordnas olika verkstäder och temadagar, med mera. Museerna är undervisningsmiljöer som skiljer sig från skolvärlden och som på ett mångsidigt sätt kan utnyttjas i undervisningen, inte bara i historia och samhällslära utan även inom andra studieämnen. Informationsteknologin ger nya möjligheter att effektivisera arbetet och många museer har fina tjänster på webben. På de här sajterna kan man ofta hitta olika uppgifter, vilka kan göra själva museibesöket på många vis mer givande och på det sättet sänka tröskeln för ett museibesök.

FRAMTIDENS SKOLA – HELHETSSKAPANDE UNDERVISNING FÖR AKTIVA ELEVER MED MÅNGSIDIG KOMPETENS

År 2014 fastställde utbildningsstyrelsen grunderna för en ny läroplan för den grundläggande utbildningen. Utgående från dessa gjordes lokala läroplaner,

som togs i bruk i årskurs 1–6 från och med augusti 2016. I årskurserna 7–9 tas den nya läroplanen i bruk stegvis under åren 2017–2019.

Små arkeologer från Saxby år hösten 2016. Foto H. Tenhovuori.

Språkbadsklassen från Albert Edelfelt skola på Borgbacken maj 2008. Foto H. Tenhovuori.

I den nya läroplanen har helhetsskapande undervisning en viktig roll. Målet är att eleverna ska få verktyg att förstå förhållandet mellan olika fenomen och på vilket sätt de är beroende av varandra. Helhetsskapande undervisning ger eleverna bättre möjligheter att kombinera kunskaper och färdigheter från olika vetenskapsgrenar. Eleverna jobbar i växelverkan med varandra och strukturerar informationskorn till menings-

fulla helheter. På det sättet upplever de förhoppningsvis glädje över att både arbeta och upptäcka världen tillsammans.²

Bakom den nya läroplanen kan man se en stark betoning av den socio-kulturella synvinkeln till lärandet. Om man tidigare såg människan som ett tomt blad som fylldes med yttre sinnesintryck, eller som en person med inre, medfödda förutsättningar vilka bestämde ens lärande, så ses lärandet nu som ett dynamiskt samspel med omgivningen, där samspelet utvecklar allas kunskaper.³

De mångvetenskapliga läroområdena skall i synnerhet främja utvecklingen av mångsidig kompetens, där de kulturella och kommunikativa kompetenserna är viktiga komponenter. Kulturell och språklig mångfald samt olika religioner och livsåskådningar är en del av elevernas vardag. Att leva på ett kulturellt hållbart sätt förutsätter kulturella färdigheter grundade på respekt för de mänskliga rättigheterna samt en förmåga att kommunicera på ett hänsynsfullt sätt och kunna uttrycka sig själv och sina åsikter på olika sätt.

I den nya läroplanen betonas elevernas rättighet att få hjälp med att identifiera och uppskatta kulturella fenomen i omgivningen, och att bygga en egen kulturell identitet. De skall få lära känna och uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv samt sin egen bakgrund. Eleverna skall uppmuntras att fundera över betydelsen av sin bakgrund och över sin roll i generationskedjan. Samtidigt skall de få lära sig att känna till hur kulturer, religioner och

åskådningar påverkar samhället och vardagen och hur kulturen omformas av media. Genom samarbete i och utanför skolan lär sig eleverna att lägga märke till kulturella särdrag och bemöta andra människor med respekt. Eleverna skall få möjlighet att skapa, uppleva och tolka konst, kultur och vårt kulturarv samt upptäcka deras betydelse för välbefinnandet.

Eleverna behöver utveckla en mångsidig tolkningsförmåga för att kunna förstå och tolka världen omkring sig och skapa sig en bild av den kulturella mångfalden. Genom att de själv söker information i olika former, granskar den kritiskt och sedan kombinerar, omformar, producerar och presenterar den i olika kontexter, utvecklar de ett kritiskt tänkande. Det är viktigt att eleverna får möjlighet att träna sin mångsidiga läskunnighet både i traditionella och i multimediala lärmiljöer.

Skolan skall skapa förutsättningar för eleverna att utveckla intresse för frågor som gäller skolan och samhället. Eleverna ska ha en aktiv roll när det gäller planeringen, förverkligandet och utvärderingen av sina studier, det gemensamma skolarbetet och lärmiljön. Eleverna skall även fundera över sambandet mellan det förflutna, nutiden och framtiden samt olika framtidsalternativ. De ska lära sig förstå betydelsen av sina val, levnadssätt och handlingar, inte bara för sitt eget liv, utan även för en hållbar framtid.

KULTIS KOMMER – ÄR DU REDO?

Grunderna för läroplanen förutsätter att skolans kulturverksamhet omfattar samarbete med lokala kulturaktörer. Kommunerna formger sin egen läroplan och dessa bestämmer i hög grad hur undervisningen förverkligas. Så gjordes även i Borgå. För att skapa ett fungerande samarbete mellan skolan och kulturaktörerna, deltog alla parter i utformandet av den kommunala läroplanen. Som ett konkret slutresultat inledde man Kultis-verksamheten i Borgå.

Kultis är ett samarbetsprojekt, där Borgå stads kultur- och fritidstjänster, Borgå naturskola och Borgå museum ordnar olika former av kulturfostran för stadens barn och skolelever.⁴ Tjänsterna följer planen för kulturfostran och stöder de nya läroplanerna för för- och grundskola. Dessutom är de utformade för att stärka de ungas lokala kulturidentitet. Till Kultis-verksamhetens målsättningar hör att skapa ett nätverk mellan skolorna och kulturundervisningen.

Syftet med Kultis-planen är att hjälpa lärarna skapa målinriktad kultur-, konst- och motionsfostran. Kultis främjar de ungas likvärdiga möjligheter att delta i kulturella aktiviteter och motion. Vi strävar till att kulturverksamheterna ska upplevas tillgängliga för alla. Kultis-tjänsterna bidrar till skolans

olika läroämnen och bildar ett fortlöpande utbud från varje årsklass till följande.

Barnens kreativa projekt och informationsbearbetning är grunden för Kultis-verksamheten. Eleverna har bekantat sig med sin lokala kultur, bland annat historia, musik, litteratur, bildkonst och teater. De har arbetat i verkstäder, besökt inrättningar och -miljöer, och reflekterat med sakkunniga experter i skolorna.

Kultis-verksamhetens mål är att väcka nyfikenhet, öppenhet och växlerkan; elevernas aktiva deltagande i processen är en viktig del av verksamheten och det kräver även öppenhet av kulturinstitutionerna. En fungerande dialog är en bärande kraft som garanterar ett gott samarbete. Många fina projekt har fått sin början av en lysande idé från en lärare eller elev. Slutresultatet är en process där alla deltagare får utvecklas och lära sig.

KULTIS – EN LITEN BOK OM KULTURORIENTERING

En viktig hjälpreda i Kultis-verksamheten är den lilla Kultis-boken, som behandlar kulturorientering och hur man kan uppleva olika miljöers historia, skönhet och berättelser.⁵ Med hjälp av Kultis-boken kan läsaren undersöka sin omgivning på ett nytt sätt och upptäcka nya fenomen och infallsvinklar.

Objektet kan vara närmaste skog, byväg, kvarter eller park. Verktygen har var och en i sina egna sinnen: hörsel, känsel, syn, doft.

Kulturorienteringen är som bäst en upptäcktsfärd som inspirerar den unga läsaren till att hitta egna berättelser och skapa ett eget brädspel, en liten guidebok, en färgkarta, nya lekar, ett seriealbum eller en ljudvärld. Uppgifterna i Kultis-

Elever från Huhtisen koulu i verkstad. Foto H. Tenhovuori.

boken kan anpassas till olika miljöer var som helst i världen och får kopieras fritt. Boken är tvåspråkig, vilket ger skolklasser möjligheten att prova på ett språkbad och lösa uppgifterna på det andra inhemska språket.

Hur man än väljer att använda Kultis-boken, är dess grundläggande frågor de samma som alla kulturinstitutioner ställs inför i och med den nya läroplanen. Är vi redo för ett äventyr som kan föra oss var som helst? Är vi redo för öppenhet, växelverkan och ett modigt steg mot en okänd framtid?

NOTER

- ¹ Kaitavuori 2013 s. x-xi. Venäläinen 2008 s. 108–110. Steel 2014 s. 278–279.
- ² Utbildningsstyrelsen 2016. Grunderna för läroplanen.
- ³ Säljö 2005 s. 12–41. Hakkarainen 1999 s. 11–19. Räsänen 2015 s. 184–188. Venäläinen 2008 s. 21–27.
- ⁴ Borgå stad 2016. Kultis aktivitetsutbud som stöder skolornas läroplan.
- ⁵ Sorsa 2013 s. 6–8.

KÄLLOR

Tryckta

Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsi & Lipponen, Lasse 1999. *Tutkiva oppiminen. Älykkään toiminnan rajat ja niiden ylittäminen*. Helsinki.

Kaitavuori, Kaija & Kokkonen, Laura & Sternfeld, Nora (red) 2013. *It's all mediating. Outlines and Incorporating the Roles of Curating and Education in the Exhibition Context*. Newcastle upon Tyne.

Räsänen, Marjo 2015. *Visuaalisen kulttuurin monilukukirja*. Helsinki.

Sorsa, Irina 2013. *Kultis. En liten bok om kulturorientering*. Borgå.

Steel, Tytti & Turunen, Arja & Lillbroända-Annala, Sanna & Santikko, Maija 2014. *Muuttuva kulttuuriperintö*. Helsinki.

Säljö, Roger 2005. *Lärande & kulturella redskap. Om lärarprocesser och det kollektiva minnet*. Falun.

Venäläinen, Päivi (red) 2008. *Kulttuuriperintö ja oppiminen*. Jyväskylä.

Digitala

Borgå stad 2016. Kultis aktivitetsutbud som stöder skolornas läroplan (Läst 13.5.2017)

Utbildningsstyrelsen 2016. Grunderna för läroplanen (Läst 13.5.2017)